

Stockholm, 2019-06-06

Yttrande över betänkandet Privat Initiativrätt, SOU 2019:9

Sveriges Arkitekter är fack- och branschorganisationen för alla Sveriges arkitekter, inredningsarkitekter, landskapsarkitekter och planeringsarkitekter. Förbundet har över 13.000 medlemmar och ansluter cirka 88 procent av alla yrkesverksamma arkitekter i Sverige.

Sveriges Arkitekter yttrar sig härmed över Översiktsplaneutredningens slutbetänkande Privat initiativrätt (SOU 2019:9).

Sveriges Arkitekter delar till fullo utredningen slutsats att kommunen även fortsättningsvis ska vara ansvarig för planprocessen och att myndighetsutövning inte ska överlämnas till planintressenter eftersom det är direkt olämpligt att planintressenter utför myndighetsutövande uppgifter. Planmonopolet och allmänintresset förvaltas bäst av kommunerna.

Vi anser, i likhet med utredningen, att den s.k. privata initiativrätten inte bör utökas. Utredningens förslag att förtydliga förutsättningarna för den medverkan från planintressenter som redan idag förekommer i stor utsträckning är därmed att föredra.

Med förslaget om att kommunen i planbeskedet ska ange vilket planeringsunderlag som kan behövas finns möjligheter att processen underlättas och effektiviseras men det kan också leda till dubbelarbete. Det är av stor vikt att de underlag som planintressenten tar fram håller en hög kvalitet, men det är ofta svårt att i ett tidigt skede bedöma vilken omfattning, innehåll och djup som krävs av ett utredningsunderlag, särskilt om processen inte är väl samordnad.

I dag saknas en praxis i att beskriva utredningars omfattning, innehåll och djup. Det saknas även förståelse för att parallellt framtagna utredningar ofta behöver göras om därför att de inte är samordnade – olika sektorsområden påverkar alltid varandra – vilket är själva komplexiteten i samhällsplaneringen.

Utredningen föreslår visserligen att vägledning tas fram för vilket underlag som behövs för att bedöma vissa planeringsförutsättningar, men det löser inte sådan samordningsbrist som underminerar god planering eller skapar förutsättningar för en sådan sammanhållen process som planarbetet kräver.

Besparingarna finns i en smart effektiv kommunal process – inte i en fragmentiserad process med ännu fler aktörer.

Förslaget att om ett planeringsunderlag tagits fram av planintressent ska det redovisas i planbeskrivningen ökar tydligheten och öppenheten och är en förbättring jämfört med i dag.

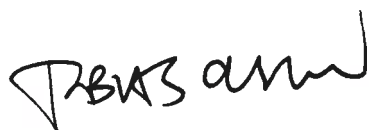
Vi stöder således ställningstagandet i utredningen att kommunens ansvar för den fysiska planeringen inte ska påverkas. Vikten av att kommunen ansvarar för den strategiska inriktningen och grundlig samordning kan inte nog påtalas. Den komplexa planeringsprocessen kräver en ständig dialog och förutsätter en hög kompetens inom kommunerna.

Vi får anta att riksdagen avsåg att lösa kommunernas eventuella kapacitetsbrist vid planering genom det tillkännagivande som låg till grund för denna utredning. Det problemet löses inte genom att flytta på det. Fortsatt är orsaken till detta en brist på erforderlig kompetens – vi har helt enkelt för få arkitekter, samhällsplanerare och andra erforderliga experter för att snabba på processen ytterligare.

Samtidigt är planering en process som bör få ta tid och göras grundligt då den är mycket komplex och då vi drabbas av konsekvenserna av strategiska misstag, bristande faktaunderlag och kortsiktiga beslut under lång tid. Således hade vi i helst sett en kompetens- och resursförstärkning för att stötta kommunerna i deras planeringsarbete och en långsiktig satsning på fler utbildningsplatser för att klara kompetensförsörjningen.

På detalj- och översiktsplanavdelningarna hade drygt 60 procent arkitektutbildning vid Sveriges Arkitekters undersökning 2016/17. 60 procent av kommunerna hade då en person med titeln stadsarkitekt. 44 procentenheter av dessa var fast anställda medan 16 procentenheter var konsulter. Vi menar att arkitektens expertis är nödvändig för att göra de bedömningar och viktiga avvägningar avseende planläggning, byggande och gestaltning som lagen stipulerar och ser ett fortsatt behov av kompetensförstärkningar i kommunerna.

Förutsättningarna för att framtidens samhällen och städer ska bli hållbara är att sakkunskap och kompetens inte försvinner från kommunen och samtidigt att planintressenterna har tillgång till motsvarande sakkunskap och kompetens.

Tobias Olsson
Förbundsdirektör

Margareta Wilhelmsson
Samhällspolitisk chef